

مقایسه مؤلفه‌های فراشناخت و نارسایی‌های شناختی بر اساس ابعاد شخصیتی

Comparison of meta cognition components and cognitive failures by personality dimensions

تاریخ دریافت: ۱۳۹۰/۸/۱۳ تاریخ پذیرش: ۱۳۹۱/۳/۲۰

Shahgholian M. PhD[✉], Azadfallah P. PhD
Fathi-Ashtiani A. PhD

مهناز شاهقلیان[✉]، پرویز آزادفلاح^۱
علی فتیحی آشتیانی^۲

Abstract

Introduction: The purpose of this study is to compare meta cognition components and cognitive failures based on extraversion and neuroticism personality dimensions.

Method: The sample included 395 female students of Tarbiat Modares University completed Revised Eysenck Personality Questionnaire, then according to extreme scores in extraversion and neuroticism dimensions, 4 groups including extravert, introvert, neurotic, and emotionally stable (30 subjects in each group) were selected. The data were collected by meta cognition Questionnaire and Cognitive Failures Questionnaire and were analyzed using variance analysis.

Results: The results indicated that neurotics had a higher score than extraverts in total score of meta cognition. Also, extraverts, neurotics, and introverts had higher scores than emotionally stable group. In cognitive failures, neurotics had the highest score among all groups.

Conclusion: Individuals with different personality dimensions differ in meta cognition components and cognitive failures.

Keywords: Metacognition, Cognitive Failure, Extraversion, Neuroticism

چکیده

مقدمه: هدف پژوهش حاضر مقایسه مؤلفه‌های فراشناخت و نارسایی‌های شناختی بر اساس ابعاد شخصیتی برون‌گردی و نورزگرایی است.

روش: ۳۹۵ دانشجوی دختر دانشگاه، فرم تجدید نظر شده پرسشنامه شخصیتی آیزنک را تکمیل کردند، سپس بر اساس نمره‌های انتهایی در دو بعد برون‌گردی و نورزگرایی، ۴ گروه برون‌گرد، درون‌گرد، نورزگرا و پایدار هیجانی (هر گروه ۳۰ نفر) انتخاب شدند. داده‌های مورد نیاز به وسیله پرسشنامه فراشناخت و پرسشنامه نارسایی‌های شناختی جمع‌آوری و با استفاده از روش تحلیل واریانس تحلیل شد.

یافته‌ها: نتایج نشان داد در نمره کل فراشناخت افراد نورزگرا نمرات بیشتری در مقایسه با برون‌گردها دارند، همچنین نمرات افراد برون‌گرد، نورزگرا و درون‌گرد از گروه پایدار هیجانی بالاتر است. در نارسایی‌های شناختی نورزگراها در مقایسه با سه گروه دیگر بالاتر هستند.

نتیجه‌گیری: مؤلفه‌های فراشناخت و نارسایی‌های شناختی در افراد با ابعاد شخصیتی مختلف، متفاوت است.

کلیدواژه‌ها: فراشناخت، نارسایی شناختی، برون‌گردی، نورزگرایی

✉ **Corresponding Author:** Department of Psychology, Tarbiat Modares University, Tehran, Iran
E-mail: mshahgholian@gmail.com

✉ گروه روانشناسی، دانشگاه تربیت مدرس، تهران، ایران

۱- گروه روانشناسی، دانشگاه تربیت مدرس، تهران، ایران

۲- مرکز تحقیقات علوم رفتاری، دانشگاه علوم پزشکی بقیه‌الله (عج)، تهران، ایران

مقدمه

در علوم شناختی، پردازش شناختی را به دو شیوه متفاوت می‌توان تبیین کرد. یک شیوه آن است که این فرآیند صرفاً با توجه به اساس عصبی و زیستی بررسی شده و تبیین عصبی-زیستی از آن ارائه گردد و شیوه دیگر این است که فرآیندهای پردازش شناختی با توجه به تفاوت‌های فردی و از جمله شخصیت تبیین شوند [۱]. در حوزه شخصیت آیزنک [۲] دو بعد برون‌گردی و نورزگرایی را به‌عنوان دو بعد اصلی شخصیت مطرح می‌کند. به اعتقاد آیزنک برون‌گردی با هیجان‌های مثبت و نورزگرایی با هیجان‌های منفی و از جمله اضطراب مرتبط است. گری [۳] در نظریه خود با چرخش ابعاد برون‌گردی و نورزگرایی زودانگیزگی با برون‌گردی و نورزگرایی ارتباط زیادی دارد. براساس الگوی گری، در یک سوی پیوستار اضطراب، درون‌گردهای نوروتیک قرار دارند که این وضعیت معرف اضطراب زیاد است و در سوی دیگر برون‌گردهای پایدار هستند که این وضعیت معرف اضطراب کم می‌باشد. در نظریه‌های جدید شناختی در مورد اضطراب، سازه فراشناخت جایگاه ویژه‌ای را به خود اختصاص داده است [۴]. فراشناخت مفهومی چند وجهی و در برگیرنده باورها، فرآیندها و راهبردهایی است که شناخت را ارزیابی، نظارت و کنترل می‌کنند [۶، ۷]. باید در نظر داشت که باورها، فرآیندها و راهبردهای فراشناختی به هم وابسته‌اند و به طور یکپارچه عمل می‌کنند [۸]. رویکرد فراشناختی بر این باور است که اضطراب ممکن است در هر فردی ایجاد شود، اما به این دلیل در یک فرد ادامه می‌یابد و گاهی به ویژگی آن فرد تبدیل می‌شود، که فراشناخت او الگوی خاصی از پاسخدهی به رویدادها را باعث می‌شود که این الگو به تداوم هیجان منفی در درازمدت منجر می‌گردد [۵، ۸]. فعال شدن فراشناخت ناکارآمد می‌تواند موجب ارزیابی نادرست موقعیت شده و این ارزیابی باعث تشدید هیجان‌های منفی که عمدتاً به شکل اضطراب هستند می‌شود. افراد برای کاهش اضطراب و کنترل نظام شناختی خود راهبردهای فراشناختی مختلفی را بر می‌گزینند. راهبردها، پاسخ‌هایی هستند که افراد برای کنترل و تغییر تفکر خود و تنظیم پردازش‌های هیجانی و شناختی به کار می‌گیرند. انتخاب نوع راهبرد عمدتاً تحت تأثیر باورهای فراشناختی فرد می‌باشد [۸]. با وجود این به اعتقاد برخی پژوهشگران، افراد با باورهای فراشناختی یکسان، طیف مختلفی از راهبردهای فراشناختی را به کار می‌گیرند [۹]. این امر ارتباط میان سازه فراشناخت و

تفاوت‌های فردی در زمینه ابعاد شخصیتی را محتمل‌تر می‌سازد. از آنجا که اضطراب با نورزگرایی و درون‌گردی ارتباط دارد، به نظر می‌رسد مؤلفه‌های فراشناخت در افراد نورزگرا و افراد درون‌گرد در مقایسه با افراد پایدار هیجانی و برون‌گرد ضعیف‌تر باشد. از سوی دیگر براساس پژوهش‌های موجود چنین استنباط می‌شود که توجه برگردانی از جمله راهبردهای است که یک نظام فراشناختی کارآمد در افراد غیر مبتلا به اختلالات روانی، بیش از سایر راهبردها از آن استفاده می‌کند [۱۰، ۱۱، ۱۲]. توجه برگردانی، تغییردادن مسیر کنونی توجه و هدایت آن در مسیری دیگر است [۷، ۱۱]. توجه برگردانی و به عبارتی منحرف کردن توجه می‌تواند اضطراب را کاهش دهد [۷، ۸]، اما میزان خطاهای شناختی را افزایش می‌دهد [۱۳]. خطاهایی شامل حواس‌پرتی، مشکلات مربوط به حافظه، اشتباهات سهوی و عدم یادآوری اسامی، خطاها یا نارسایی‌های شناختی نامیده می‌شوند [۱۴، ۱۵]. این امر که فراشناخت کارآمد میزان نارسایی‌های شناختی را افزایش می‌دهد با نتایج برخی پژوهش‌های دیگر مانند سوچی و ایسنگرینی [۱۶] و مکاسی و ریجی [۱۷] که ارتباط معکوسی میان فراشناخت کارآمد و نارسایی‌های شناختی به دست آورده‌اند همخوانی ندارد. بنابراین این فرض مجدداً مطرح می‌شود که ممکن است تفاوت‌های افراد در سایر زمینه‌ها مانند ویژگی‌های شخصیتی در این میان مؤثر باشد. نتایج پژوهش درگیری و رد [۱۸] نشان داد در مواجهه با محرک‌های مثبت و منفی، آزمودنی‌های برون‌گرد در مقایسه با درون‌گردها کمتر از توجه برگردانی استفاده می‌کنند. براین اساس می‌توان نتیجه گرفت که نظام فراشناخت در آزمودنی‌های درون‌گرد کارآمدتر است. استلمک، هولمان و مک‌گری-ریرتسز [۱۹] عملکرد گروهی از زنان را در تکالیف پردازش اطلاعات بررسی کردند. نتایج تعداد اشتباهات بیشتر، توجه کمتر، عملکرد شناختی پایین‌تر و برانگیختگی بیشتر کر تکس را در زنان نورزگرا در مقایسه با زنان غیر نورزگرا نشان داد. در پژوهش هادوین، برگان و استونسون [۲۰] عملکرد دو گروه افراد نورزگرا و غیر نورزگرا در تکالیف شناختی اضطراب‌آور بررسی شد. سطح یکسانی از توجه در دو گروه دیده شد، اما طول زمان پاسخدهی و میزان اضطراب در افراد نورزگرا بیشتر بود. با توجه به آنچه مطرح شد و از آنجا که به نظر می‌رسد یافته‌های پژوهشی در زمینه بررسی مؤلفه‌های فراشناختی و نارسایی‌های شناختی در افراد با ویژگی‌های شخصیتی متفاوت اندک و متناقض است، پژوهش حاضر در پی بررسی و مقایسه فراشناخت و نارسایی‌های شناختی بر اساس ابعاد شخصیتی برون‌گردی و نورزگرایی است.

روش

پژوهش حاضر یک مطالعه تجربی است. جامعه آماری این پژوهش شامل دانشجویان دختر دانشگاه تربیت مدرس در سال تحصیلی ۹۰-۱۳۸۹ می‌باشد. ابتدا از این جامعه آماری ۳۹۵ نفر به صورت تصادفی خوشه‌ای انتخاب شده و فرم تجدید نظر شده پرسشنامه شخصیتی آیزنک [۲۱] را تکمیل کردند. سپس از آنجا که نمرات خام ملاک دقیقی برای غربال افراد نمی‌باشد، نمرات خام افراد در ابعاد برون‌گردی، نوززگرایی به نمره‌های Z تبدیل شد و آنگاه با در نظر گرفتن نمرات آزمودنی‌ها در شاخص دروغ (L) و براساس نمره‌های انتهایی توزیع در دو بعد برون‌گردی و نوززگرایی چهار گروه شامل برون‌گرد (۳۵ نفر)، درون‌گرد (۳۳ نفر)، نوززگرا (۴۹ نفر) و پایدار هیجانی (۳۰ نفر) به دست آمد. شایان ذکر است که در هر دو بعد نمرات بالاتر از $Z=1$ و پایین‌تر از $Z=-1$ به عنوان معیار ورود در نظر گرفته شد و آزمودنی‌ها با نمرات ما بین کنار گذاشته شدند. در نهایت تعداد ۲۷ نفر به تصادف از کل گروه‌ها حذف شد تا فراوانی گروه‌ها با هم برابر شود. بنابراین چهار گروه هر کدام با فراوانی ۳۰ نفر، به عنوان گروه‌های اصلی مد نظر قرار گرفت. میانگین سن آزمودنی‌ها ۲۶/۲۴ و انحراف معیار آن ۲/۷۷ بود.

پرسشنامه شخصیتی آیزنک: برای مشخص کردن چهار گروه مورد نظر از فرم تجدید نظر شده پرسشنامه شخصیتی آیزنک استفاده شد. این فرم دارای ۱۰۰ ماده با پاسخ بلی-خیر است که ۲۳ ماده مربوط به مقیاس برون‌گردی (E)، ۲۴ ماده مربوط به نوززگرایی (N)، ۳۲ ماده مربوط به مقیاس سایکوزگرایی (P) و ۲۱ ماده مربوط به شاخص دروغ است. در این پژوهش برای غربال گروه‌های نمونه از نمرات افراد در سه مقیاس L، E و N استفاده شد. آیزنک، آیزنک و بارت [۲۱] ضریب آلفای کرونباخ را برای چهار مقیاس به ترتیب ۰/۷۹، ۰/۷۳، ۰/۸۵، ۰/۸۵ در زنان گزارش کردند. در ایران ضریب آلفای کرونباخ برای مقیاس‌ها به ترتیب ۰/۷۹، ۰/۷۶، ۰/۸۶ و ۰/۷۱ به دست آمده است [۲۲]. پرسشنامه فراشناخت: برای اندازه‌گیری میزان فراشناخت از پرسشنامه فراشناخت [۴] استفاده شد. این پرسشنامه دارای ۳۰ ماده است که پاسخ به هر ماده در یک مقیاس لیکرت چهار

درجه‌ای از «موافق نیستم» تا «کاملاً موافقم» می‌باشد. ۳۰ ماده در ۵ خرده مقیاس (هر کدام ۶ ماده) شامل باورهای مثبت درباره نگرانی، باورهای منفی درباره کنترل ناپذیری و خطر، اطمینان شناختی، باورهای منفی درباره عدم کنترل افکار و خودآگاهی شناختی توزیع شده‌اند. پرسشنامه به گونه‌ای نمره‌گذاری می‌شود که نمره بالاتر نشان دهنده فراشناخت ناکارآمدتر می‌باشد. *ولز و کارترایت-هاتن* [۴] ضریب آلفای کرونباخ را برای کل پرسشنامه ۰/۹۳ و برای خرده مقیاس‌ها به ترتیب ۰/۹۲، ۰/۹۱، ۰/۹۳، ۰/۷۲ و ۰/۹۲ به دست آوردند. در پژوهش شیرین‌زاده [۲۳] ضریب آلفای کرونباخ برای کل مقیاس ۰/۹۱ و برای خرده مقیاس‌ها به ترتیب ۰/۸۶، ۰/۸۷، ۰/۸۰، ۰/۷۱ و ۰/۸۱ و در پژوهش حاضر برای کل مقیاس ۰/۷۶ و برای خرده مقیاس‌ها به ترتیب ۰/۶۴، ۰/۶۵، ۰/۵۸، ۰/۵۶ و ۰/۶۳ به دست آمد.

پرسشنامه نارسایی‌های شناختی: نارسایی‌های شناختی با استفاده از پرسشنامه نارسایی‌های شناختی [۲۴] اندازه‌گیری شد. این پرسشنامه شامل ۲۴ ماده است که پاسخ به هر ماده در یک مقیاس لیکرت پنج درجه‌ای از «هرگز» تا «همیشه» می‌باشد. ۲۴ ماده در ۴ خرده مقیاس شامل حواس‌پرتی (۹ ماده)، مشکلات مربوط به حافظه (۷ ماده)، اشتباهات سهوی (۷ ماده) و عدم یادآوری اسامی (۲ ماده) توزیع شده‌اند. مکاسی و ریچی [۱۷] ضریب آلفای کرونباخ برای کل مقیاس ۰/۸۱ گزارش دادند. در پژوهش *ابوالقاسمی و کیامرثی* [۲۵] ضریب آلفای کرونباخ برای کل مقیاس ۰/۸۴ و در پژوهش حاضر برای کل مقیاس ۰/۸۲ و برای خرده مقیاس‌ها به ترتیب ۰/۷۹، ۰/۶۴، ۰/۶۶ و ۰/۶۲ به دست آمد.

به منظور مقایسه گروه‌ها از روش تحلیل واریانس یک راهه و آزمون تعقیبی توکی استفاده شد.

یافته‌ها

شاخص‌های توصیفی ابعاد شخصیتی در نمونه اولیه در جدول شماره ۱ آمده است.

جدول شماره ۲ میانگین و انحراف معیار متغیرهای بررسی شده و مؤلفه‌های آنها را در هر کدام از گروه‌های غربال شده نشان می‌دهد.

جدول ۱- شاخص‌های توصیفی ابعاد شخصیت در سطح نمونه اولیه

ابعاد شخصیت	تعداد	میانگین (انحراف معیار)	کمترین مقدار	بیشترین مقدار	دامنه تغییرات
برون‌گردی	۳۹۵	۱۳/۷۲ (۴/۳۰)	۲	۲۳	۲۱
نوززگرایی	۳۹۵	۱۱/۵۳ (۵/۱۹)	۲	۲۳	۲۱
سایکوزگرایی	۳۹۵	۴/۶۱ (۲/۸۵)	۰	۱۶	۱۶
دروغ	۳۹۵	۱۰/۱۹ (۳/۶۵)	۱	۱۹	۱۸

جدول ۲- میانگین و انحراف معیار متغیرهای پژوهش به تفکیک گروه‌ها

متغیرها	گروه‌ها شاخص‌ها	برون‌گرد میانگین (انحراف معیار)	درون‌گرد میانگین (انحراف معیار)	نورزگرا میانگین (انحراف معیار)	پایدار هیجانی میانگین (انحراف معیار)
باورهای مثبت درباره نگرانی		۷/۶۶ (۴/۳۷)	۶/۹ (۳/۹۶)	۷/۳۳ (۴/۰۷)	۴/۴۶ (۳/۱۲)
باورهای منفی درباره کنترل ناپذیری و خطر		۱۰/۳۶ (۵/۱۳)	۱۱/۹۶ (۴/۰۵)	۱۴/۳۰ (۳/۱۰)	۴/۱۰ (۳/۴۱)
اطمینان شناختی		۴/۸ (۳/۸۸)	۹/۸۳ (۶/۱۴)	۱۰/۱۰ (۵/۴۴)	۴/۵۶ (۴/۸۰)
باورهای منفی در مورد عدم کنترل افکار		۱۱/۵۳ (۳/۶۳)	۱۲/۸۶ (۳/۱۱)	۱۳/۷۶ (۳/۲۰)	۸/۲۳ (۳/۹۲)
خودآگاهی شناختی		۱۱/۷۶ (۳/۰۴)	۱۲/۱۳ (۲/۷۷)	۱۲/۰۰ (۲/۶۷)	۱۰/۹۶ (۲/۷۶)
فراشناخت		۴۶/۱۳ (۱۲/۲۴)	۵۳/۶۸ (۱۴/۴۸)	۵۷/۴۹ (۱۱/۲۳)	۳۲/۳۳ (۱۴/۱۰)
حواس‌پرتی		۱۴/۰۰ (۵/۱۷)	۱۵/۲۰ (۷/۶۰)	۱۹/۴۰ (۶/۶۲)	۱۰/۹۰ (۴/۹۴)
مشکلات مربوط به حافظه		۷/۶۰ (۳/۵۳)	۷/۹۶ (۴/۸۹)	۱۱/۴۳ (۴/۷۱)	۷/۳۶ (۴/۷۸)
اشتباهات سهوی		۹/۳۶ (۴/۷۲)	۸/۷۳ (۴/۵۷)	۱۳/۳۰ (۵/۰۹)	۶/۴۰ (۲/۶۲)
عدم یادآوری اسامی		۱/۹۰ (۱/۳۹)	۳/۳۰ (۲/۵۲)	۳/۷۶ (۲/۳۲)	۲/۲۶ (۱/۳۸)
نارسایی‌های شناختی		۳۲/۸۶ (۱۱/۵۰)	۳۵/۲۰ (۱۷/۶۵)	۴۷/۹۰ (۱۶/۲۶)	۲۶/۹۳ (۱۰/۷۲)

شناختی میانگین افراد درون‌گرد بیشتر است. برای مشخص کردن این امر که تفاوت میان گروه‌ها چگونه است و کدام گروه‌ها در کدام مؤلفه‌ها با هم تفاوت دارند، از تحلیل واریانس یک راهه و آزمون تعقیبی توکی استفاده شد. نتایج به‌دست آمده در جدول شماره ۳ ارائه شده است.

با توجه به جدول ۲، میانگین باورهای منفی درباره کنترل ناپذیری و خطر و باورهای منفی در مورد عدم کنترل افکار در گروه نورزگرا بیش از سایر گروه‌ها است. در متغیر نارسایی‌های شناختی و تمام مؤلفه‌های آن نیز افراد نورزگرا بیشترین میانگین و افراد پایدار هیجانی کمترین میانگین را دارند. در خودآگاهی

جدول ۳- نتایج تحلیل واریانس یک راهه و آزمون تعقیبی توکی برای مقایسه میانگین گروه‌ها در متغیرهای پژوهش

متغیرها	شاخص‌ها منبع تغییر	درجه آزادی	مجموع مجذورات	میانگین مجذورات	F	نتایج آزمون توکی
باورهای مثبت درباره نگرانی	بین گروه‌ها	۳	۱۸۹/۴۹	۶۳/۱۶	۴/۱۲*	E+>N-
باورهای منفی درباره کنترل ناپذیری و خطر	درون گروه‌ها	۱۱۶	۱۷۷/۵۰	۱۵/۳۰		
اطمینان شناختی	بین گروه‌ها	۱۱۹	۱۷۱۵/۰۳	۵۷۱/۶۷	۳۵/۶۳**	N+>E+, E+>N-, N+>N- E->N-
باورهای منفی در مورد عدم کنترل افکار	درون گروه‌ها	۳	۱۸۶۰/۹۳	۱۶/۰۴		
خودآگاهی شناختی	بین گروه‌ها	۱۱۶	۸۳۹/۲۹	۲۷۹/۷۶	۱۰/۶۰**	E->E+, E->N-
فراشناخت	درون گروه‌ها	۱۱۹	۳۰۶۱/۰۳	۲۶/۳۸		
حواس‌پرتی	بین گروه‌ها	۳	۵۲۹/۱۳	۱۷۶/۳۷	۱۴/۵۱**	E+>N-, E->N-, N+>N-
مشکلات مربوط به حافظه	درون گروه‌ها	۱۱۶	۱۴۰۹/۶۶	۱۲/۱۵		
اشتباهات سهوی	بین گروه‌ها	۱۱۹	۲۴/۵۶	۸/۱۸	۱/۰۳	-
عدم یادآوری اسامی	درون گروه‌ها	۳	۹۲۱/۸۰	۷/۹۴		
نارسایی‌های شناختی	بین گروه‌ها	۱۱۶	۱۱۱۴۰/۷۰	۳۷۱۳/۵۶	۲۱/۶۸**	N+>E+, E+>N-, E->N-, N+>N-
	درون گروه‌ها	۱۱۹	۱۹۸۶۸/۴۶	۱۷۱/۲۸		
	بین گروه‌ها	۳	۱۱۱۴/۴۲	۳۷۱/۴۷	۹/۷۱**	N+>E+, N+>E-, N+>N-, E->N-
	درون گروه‌ها	۱۱۶	۴۴۳۴/۷۰	۳۸/۲۳		
	بین گروه‌ها	۱۱۹	۳۲۸/۴۹	۱۰۹/۴۹	۵/۳۷*	N+>E+, N+>E-, N+>N-
	درون گروه‌ها	۳	۲۳۶۴/۵۰	۲۰/۳۸		
	بین گروه‌ها	۱۱۶	۷۳۹/۳۶	۲۴۶/۴۵	۱۲/۹۶**	N+>E+, E+>N-, N+>E-, N+>N-
	درون گروه‌ها	۱۱۹	۲۲۰۴/۳۳	۱۹/۰۰		
	بین گروه‌ها	۳	۶۸/۳۵	۲۲/۷۸	۵/۸۱*	N+>E+, N+>N-
	درون گروه‌ها	۱۱۶	۴۵۴/۲۳	۳/۹۱		
	بین گروه‌ها	۱۱۹	۷۰۱۹/۰۹	۲۳۳۹/۶۹	۱۱/۳۶**	N+>E+, N+>E-, N+>N-
	درون گروه‌ها	۳	۲۳۸۹۰/۸۳	۲۰۵/۹۵		

E+: برون‌گرد؛ E-: درون‌گرد؛ N+: نورزگرا؛ N-: پایدار هیجانی * p < ۰/۰۰۵ ** p < ۰/۰۰۰

جدید می‌کنند. نتایج پژوهش گیلوک [۲۷] و فلتمن، رابینسون و اود [۲۸] نشان داد سبک تفکر ناایمن، تفسیر منفی از رویدادها، پریشان بودن، سبک مقابله ضعیف در برابر استرس و در نتیجه ابتلاء بیشتر به آشفتگی‌های روانشناختی ویژگی افراد نوزگرا است. این افراد تندخو، نگران، پر تنش و فاجعه‌انگار هستند و دائماً رویدادها را به صورت تهدید تجربه می‌کنند.

نتایج به‌دست آمده در این پژوهش نشان داد نمره کل فراشناخت نوزگرایان بالاتر از برون‌گردها و افراد پایدار هیجانی است. دو گروه برون‌گرد و درون‌گرد نیز نمرات بالاتری در مقایسه با افراد پایدار هیجانی به‌دست آوردند. با توجه به اینکه نمره‌گذاری پرسشنامه فراشناخت به گونه‌ای است که هر چه نمره کل پرسشنامه بالاتر باشد نشان دهنده فراشناخت منفی‌تر و ناکارآمدتر است، بنابراین یافته‌ها حاکی از مختل بودن فراشناخت در نوزگرایان و مثبت بودن آن در افراد پایدار هیجانی است. ارتباط اضطراب با نوزگرایی [۳] می‌تواند تبیینی بر این یافته باشد، هرچند چنین یافته‌ای برای گروه درون‌گرد در مقایسه با برون‌گردها به‌دست نیامد.

یافته‌ها در خصوص متغیر نارسایی‌های شناختی و مؤلفه‌های آن نیز نشان داد نوزگرایان در تمامی موارد نمرات بالاتری در مقایسه با گروه‌های دیگر به‌دست آورده‌اند. این دیدگاه که یک نظام فراشناختی کارآمد به دلیل استفاده از راهبرد توجه برگردانی، اضطراب را کاهش [۷، ۸] ولی میزان خطاهای شناختی را افزایش [۱۳] می‌دهد در پژوهش حاضر تأیید نشد. گروه افراد پایدار هیجانی در هیچ‌کدام از مؤلفه‌های نارسایی‌های شناختی بالاتر از دیگر گروه‌ها نبود. به اعتقاد برخی پژوهشگران دو نظام توجه وجود دارد که باید از همدیگر تفکیک داده شوند. نظام توجه در جهت هدف و نظام توجه در جهت محرک، نظام توجه در جهت هدف تحت تأثیر دانش، باورها، انتظارات و اهداف فرد است و نظام توجه در جهت محرک به برجسته کردن محرک‌ها می‌پردازد. اضطراب بر نظام توجه در جهت محرک اثر می‌گذارد و باعث می‌شود توجه سوگیرانه به صورت توجه متمرکز بر تهدید شکل بگیرد. متمرکز شدن توجه بر تهدید، باورهای منفی را تقویت کرده و این امر بر نظام توجه در جهت هدف نیز اثر می‌گذارد. در نهایت فرآیند پردازش صحیح اطلاعات مختل می‌شود [۲۹].

به نظر می‌رسد فراشناخت کارآمد به دلیل در برداشتن دانش، باورها و فرآیندهای مثبت [۶، ۷]، نظام توجه در جهت هدف را تحت تأثیر قرار می‌دهد و این نظام مانع از آن می‌شود که در برخی شرایط خاص، نظام توجه در جهت محرک تنها بر روی محرک‌های خاصی متمرکز شود.

جدول ۳ نشان می‌دهد در مؤلفه باورهای مثبت درباره نگرانی میانگین نمرات برون‌گردها بیشتر از افراد پایدار هیجانی است. در مؤلفه باورهای منفی درباره کنترل ناپذیری و خطر گروه نوزگراها نمرات بالاتری را نسبت به برون‌گردها و افراد پایدار هیجانی به‌دست آورده‌اند، همچنین نمرات برون‌گردها و درون‌گردها نیز از گروه پایدار هیجانی بالاتر است. در مؤلفه اطمینان شناختی افراد درون‌گرد بالاتر از برون‌گرد و پایدار هیجانی قرار گرفته‌اند. در مؤلفه باورهای منفی در مورد عدم کنترل افکار نمرات افراد برون‌گرد، نوزگرا و درون‌گرد بیشتر از افراد پایدار هیجانی است. در نمره کل فراشناخت افراد نوزگرا نمرات بیشتری در مقایسه با برون‌گردها به‌دست آورده‌اند، همچنین نمرات افراد برون‌گرد، نوزگرا و درون‌گرد از گروه پایدار هیجانی بالاتر است.

نتایج در خصوص متغیر نارسایی‌های شناختی نیز حاکی از آن است که در مؤلفه حواس‌پرتی نوزگراها از سه گروه دیگر بالاتر هستند و نمرات افراد درون‌گرد نیز بیشتر از افراد پایدار هیجانی است. در مؤلفه‌های مشکلات مربوط به حافظه و اشتباهات سهوی و نیز در نمره کل نارسایی‌های شناختی نوزگراها در مقایسه با سه گروه دیگر بالاتر هستند. در مؤلفه اشتباهات سهوی برون‌گردها نمرات بیشتری از افراد پایدار هیجانی و در مؤلفه عدم یادآوری اسامی نوزگراها نمرات بالاتری از برون‌گردها و افراد پایدار هیجانی به‌دست آورده‌اند.

بحث

در این پژوهش به مقایسه ابعاد برون‌گردی و نوزگرایی در مؤلفه‌های فراشناخت و نارسایی‌های شناختی پرداخته شد. نتایج نشان داد میزان باورهای مثبت فراشناختی در برون‌گردها و میزان باورهای منفی فراشناختی در نوزگراها بیشتر است. آیزنک شخصیت را در ارتباط با فعالیت دو حلقه شبکه‌ای-قشری و احشایی-قشری می‌داند که بعد برون‌گردی-درون‌گردی به فعالیت حلقه شبکه‌ای-قشری و بعد نوزگرایی به فعالیت حلقه احشایی-قشری مرتبط است. در دیدگاه آیزنک از آنجا که میزان فعالیت حلقه شبکه‌ای-قشری در برون‌گردها کمتر از درون‌گردها است و پایین بودن این برانگیختگی به لحاظ ذهنی خوشایند است، برون‌گردی با هیجان مثبت ارتباط دارد [۳]. بایره، اسمیت و آلن [۲۶] به ارتباط مثبت بین برون‌گردی و ویژگی‌هایی مانند هیجان‌های مثبت، اجتماعی‌بودن و جرأت‌ورزی اشاره کرده‌اند. به اعتقاد آنان افراد برون‌گرد نگرش مثبتی نسبت به توانایی‌های خود دارند، به شکل فعال در پی تعاملات اجتماعی هستند و خود را درگیر تجربه‌های

2003; 41(5):529-54.

12- Spada MM, Nikcevic AV, Moneta GB, Ireson J. Metacognition as a mediator of the effect of test anxiety on surface approach to studying. *Educ Psychol.* 2006; 26(5):1-10.

13- Cartwright-Hatton S, Wells A. Beliefs about worry and intrusions: the metacognitions questionnaire. *J Anxiety Disord.* 1997; 11(3):279-315.

14- Wallace JC, Kass SJ, Stanny C. Cognitive failures questionnaire revisited: correlates and dimensions. *J General Psychol.* 2002; 129(3):238-56.

15- Wallace JC, Popp E, Mondore S. Safety climate as a mediator between foundation climates and occupational accidents: A group-level investigation. *J Appl Psychol.* 2006; 91(3):681-8.

16- Souchay C, Isingrini M. Age related differences in metacognitive control: Role of executive functioning. *Brain Cogn.* 2004; 56(1):89-99.

17- Mecacci L, Righi S. Cognitive failures, metacognitive beliefs and aging. *Pers Individ Diff.* 2006; 40(7):1453-9.

18- Derryberry D, Reed MA. Temperament and attention: orienting toward and away from positive and negative signals. *J Pers Soc Psychol.* 1994; 66(6):1128-39.

19- Stelmack RM, Houlihan K, McGarry-Roberts PA. Personality, reaction time and event-related potentials. *J Pers Soc Psychol.* 1993; 65(2):399-409.

20- Hadwin JA, Brogan J, Stevenson J. State anxiety and working memory in children: A test of processing efficiency theory. *Educ Psychol.* 2005; 25(4):379-93.

21- Eysenck SBG, Eysenck HJ, Barrett P. A revised version of the psychoticism scale. *Pers Individ Diff.* 1985; 6(1):21-9.

22- Kaviani H, Poornaseh M, Mosavi A. Psychometric properties of revised version of Eysenck's questionnaire in Iranian population. *Iranian J Psychiat Psychol.* 2005; 11:304-11. [Persian]

23- Shirinzade S. The comparison metacognitive beliefs among OCD, GAD and healthy individual [Dissertation]. Shiraz University; 2006. [Persian]

24- Broadbent DE, Cooper PJ, Fitzgerald PF, Parkes KR. The cognitive failures questionnaire (CFQ) and its correlates. *Br J Clin Psychol.* 1982; 21(1):1-16.

25- Abolghasemi A, Kiamarsi A. The relationship between metacognition and cognitive failures in aging. *J Cogn Sci.* 2009; 11(1):8-15. [Persian]

26- Baer RA, Smith GT, Allen KB. Assessment of mindfulness by self report: The Kentucky inventory of mindfulness skills. *Assess.* 2004; 11(3):191-206.

27- Giluk T. Mindfulness, big five personality and affect: a meta-analysis. *Pers Individ Diff.* 2009; 47(8):805-11.

28- Feltman R, Robinson MD, Ode S. Mindfulness as a moderator of neuroticism-outcome relations: a self-regulation perspective. *J Res Pers.* 2009; 43:953-61.

29- Corbetta M, Shulman GL. Control of goal-directed and stimulus-directed attention in the brain. *Nat Rev Neurosci.* 2002; 3(3):201-15.

بنابراین در موقعیت‌های اضطراب‌زا با منحرف شدن توجه از منابع تهدید، نه تنها اضطراب کاهش می‌یابد بلکه فرآیند پردازش اطلاعات نیز در مسیری به دور از سوگیری هدایت می‌شود. کاهش اضطراب و هدایت پردازش اطلاعات در مسیری به دور از سوگیری نه تنها میزان نارسایی‌های شناختی را افزایش نمی‌دهد، ممکن است کاهش نیز بدهد.

نتیجه‌گیری

پژوهش حاضر نشان می‌دهد، مؤلفه‌های فراشناخت و نارسایی‌های شناختی در افراد با ابعاد شخصیتی مختلف، متفاوت است. کنترل متغیر جنس و محدود کردن آزمودنی‌ها به دختران از جمله محدودیت‌های این پژوهش است که پیشنهاد می‌شود در مطالعات بعدی با انتخاب گروه‌هایی از هر دو جنس موضوع مورد بررسی قرار گیرد.

منابع

- 1- Matthews G, Gilliland K. Personality, biology and cognitive science: a reply to Corr. *Pers Individ Diff.* 2001; 30(2):353-62.
- 2- Eysenck HJ. The biological basis of personality. Springfield: Thomas; 1967.
- 3- Matthews G, Gilliland K. The personality theories of HJ Eysenck and JA Gray: a comparative review. *Pers Individ Diff.* 1999; 26:583-626.
- 4- Wells A, Cartwright-Hatton S. A short form of the metacognitions questionnaire: properties of the MCQ-30. *Behav Res Ther.* 2004; 42(4):358-96.
- 5- Wells A. Metacognitive therapy for anxiety and depression. New York: The Guilford Press; 2009.
- 6- Nelson TO, Narens L. Why investigate metacognition? In J Metcalfe, AP Shimamura (Eds.), *Metacognition: Knowing about knowing.* Cambridge Massachusetts: The MIT Press; 1994.
- 7- Wells A. Meta-cognition and worry: A cognitive model of generalized anxiety disorder. *Behav Cogn Psychother.* 1995; 23:301-20.
- 8- Wells A. Emotional disorders and metacognition: innovative cognitive therapy. Chichester, UK: Wiley & sons; 2000.
- 9- Garcia-Montes JM, Cangas A, Prerez M, Varez M, Hidalgo A, Gutierrez O. Influence of metacognitive variables on paranoid ideation. *Int J Clin Psychol.* 2005; 5(3):463-9.
- 10- Amir N, Cashman I, Foa EB. Strategies of thought control s in obsessive-compulsive disorder. *Behav Res Ther.* 1997; 35(8):775-7.
- 11- Abramowitz JS, Whiteside S, Kalsky SA, Tolin DA. Thought control strategies in obsessive-compulsive disorder: A replication and extension. *Behav Res Ther.*